

Hospice Hírek

A Magyar Hospice Egyesület kiadványa

III. évf. 3. szám

1999 ősz

"ÉLET AZ ÚT VÉGÉN"

A Magyar Hospice Egyesület akcióprogramja a súlyos betegségben szenvedő, nem gyógyítható emberekért

Hazánkban évente mintegy 130.000 ember hal meg. Sajnos Magyarországon a betegek gyakran méltatlan körülmények között, sokszor rosszul ellátott kórházi osztályokon fejezik be életüket. Különösen nehéz annak a mintegy 35.000 rákbetegnek a helyzete, akik kiszolgáltatottan, nagy fájdalmak és lelki szenvedések között töltik utolsó életszakaszukat.

A hazai hospice mozgalom a legkiszolgáltatottabb embereknek kíván támogatást nyújtani a szeretetteljes gondozás feltételeinek megteremtésével, a méltó meghalás körülményeinek biztosításával, a korszerű fájdalomcsillapítással.

Az akcióprogram célja a társadalom ill. a különböző szakmai csoportok figyelmének ráirányítása a súlyos állapotban lévő, haldokló emberek problémáira, szenvedéseik csillapításának szükségességére, a hozzátartozóikat elveszített emberek nehézségeire, társadalmi szolidaritás és összefogás megteremtése, a haldoklók és a gyászolók helyzetének javítása érdekében.

A program célkitűzései

1.) Szemléletformálás a halállal, haldoklással kapcsolatban, a humánus és magas szakmai színvonalú ellátás fontosságának hangsúlyozása a gyógyíthatatlan betegeknél. Ennek érdekében célunk, hogy ezek a kérdések a média útján minél nagyobb nyilvánosságot kapjanak. Hangsúlyosan szeretnénk megjeleníteni a haldokló betegek komplex gondozásának szükségességét, a testi és lelki szenvedések enyhítésének, a szociális és spirituális igények megvalósításának fontosságát, a családtagok támogatásának szükségességét.

2.) A haldoklók minőségi ellátásához szüksége feltételek fejlesztése

Jogi feltételek megteremtése. Célunk, hogy miniszteri rendelet készüljön a haldoklók ellátásának követelményeiről

A megfelelő OEP finanszírozás biztosítása a haldoklók gondozását végző intézmények, szervezetek részére

ÁNTSZ működési engedélyek feltételeinek kidolgozása, a haldoklók gondozását végzők tevékenységének minőségbiztosítása érdekében

3.) Szakképzések elősegítése: a hospice-szal és a palliatív gondozással kapcsolatos szakismeretek oktatása a graduális és a posztgraduális képzésekben

Az akcióprogram egységei, ütemterve

Az akcióprogram 2000 folyamán különböző rendezvényekkel hívja fel a figyelmet a súlyos állapotú, haldokló betegekre.

1.) Szakmai ajánlás, módszertani levél, minőségbiztosítási program kidolgozása a haldokló betegek minőségi ellátásáról. A módszertani levél támpontul szolgál a már működő és újonnan alakuló hospice csoportok egységes elveken alapuló működési rendszerének kialakításához. (A feladat megvalósítását a Magyar Hospice Egyesület a Soros Alapítvány támogatásával már megkezdte.)

2.) Képzési programok kialakítása, oktatási egységcsomag kidolgozása a haldoklók ellátásával foglalkozók részére. A Magyar Hospice Egyesület megalakulás óta szervez hospice képzéseket. 2000. évi akcióprogramunk részeként célunk, hogy ezek az ismeretek a graduális és posztgraduális orvosképzésnek is részévé váljanak, az egészségügyi szakdolgozók pedig államilag elismert képesítést szerezhessenek a haldokló betegek gondozásáról. A képzések hangsúlyozott témakörei:

- A beteg és a család pszichés-szociális-spirituális szükségletei és ezek támogatása
- Tüneti kezelés, korszerű fájdalomcsillapítás
- Kommunikáció halálközelen (orvos - nővér - beteg kapcsolat, őszinteség, nyitottság)
- Az élet és halál méltósága, a beteg tisztelete
- Gyászolók segítése

Szükségesnek tartjuk olyan képzések indítását is, amelyek a tanárokat készítik fel a gyermekek családjában előforduló súlyos betegség, a halál kérdésének kezelésére.

3.) Társadalmi kapcsolatok építése, egyházak, társadalmi szervezetek, civil szervezetek bevonása az akcióprogramba

4.) Együtműködés a döntéshozó szervezetekkel. Programjainkat az Egészségügyi Minisztériummal, az ÁNTSZ-szel, az OEP-pel és az önkormányzatokkal együtműködve szeretnénk megvalósítani.

5.) A lakosság ismereteinek bővítése

A média, valamint kiadványok, ismeretterjesztő előadások által a haldoklók gondozásával kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok átadása.

Rendezvények

1.) Nyitóprogram: 2000 januárjában templomi hangversenyek az ország több nagyvárosában. A zene és áhítat mindazokért szól, akik betegségük folytán búcsúznak az élettől, és mindazokért, akiknek szembe kell nézniük hozzátartozóik elvesztésével.

2.) A IV. Országos Hospice - Palliatív Kongresszus 2000 májusában kerül megrendezésre. A tudományos Kongresszuson hazai és nemzetközi szakemberek ismertetik a tüneti kezelés, a fájdalomcsillapítás legújabb eredményeit, az életminőség javításának lehetőségeit, a hospice rendszer társadalmi elfogadottságát és integrációjának lehetőségeit az egészségügyi struktúrában. A rendezvényen külön hangsúlyt kap a gyászmunka, a szociális segítség, a spirituális - pszichológiai támogatás szükségessége.

3.) Az első Hospice Ház és Módszertani Központ megnyitása. A Budapesten nyíló központ integrálja a haldokló betegek fekvőbeteg és ambuláns ellátását, valamint a házigondozást. Az intézmény egyben módszertani központként biztosítja az elméleti képzési lehetőséget és a gyakorlati tapasztalatok elsajátítását mindazok számára, akik a hospice szemléletnek megfelelően magas szintű tünetei kezelést szeretnének alkalmazni a súlyos állapotú betegeknél.

4.) Hospice szakápoló és koordinátor képzés elindítása. Az Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézettel együtműködve egyéves, államilag elismert képesítést nyújtó képzést szeretnénk indítani egészségügyi szakdolgozók részére.

4.) Csatlakozás a Hospice Voice rendezvénysorozathoz. Hospice szervezetek szervezésében minden év októberében a világ számos pontján egyidejűleg csendül fel Händel Messiás-a a haldokló betegekért. 2000 októberében Magyarország is csatlakozik a rendezvénysorozathoz.

5.) Fotókiállítás szervezése. A Magyar Hospice Egyesület 2000 májusában egy fotókiállítást szeretne megnyitni, amely bemutatja a hazai hospice szervezetek tevékenységét. A vándorkiállítás a továbbiakban az ország számos városában lesz majd megtekinthető.

Az akcióprogram időtartama: 2000. január 1. - 2000. december 31.

Az akcióprogram felelős vezetője: **Dr. Muszbek Katalin**, a Magyar Hospice Egyesület elnöke

További információ:

Magyar Hospice Egyesület
1091 Budapest, Üllői út 47-51, I/109
T./fax: 388-7369

MEGHÍVÓ

SORSFORDULÓ 2000

A Magyar Hospice Egyesület

IV. Országos Hospice - Palliatív Kongresszusa

2000. május 26-27.

BUDAPEST

A Magyar Hospice Egyesület immáron negyedik alkalommal rendezi meg országos tudományos konferenciáját, amely ezúttal az életminőség javításának lehetőségeivel, a társadalmi elfogadással, a hospice tevékenységet végző személyzet mentálhigiénéjével foglalkozik.

Az egyre dinamikusabban fejlődő kezelési módszerek, a felvilágosító mozgalmak elterjedése ellenére Földünkön évente több mint hét millióan halnak meg rosszindulatú megbetegedésekben. Hazánkban is közel minden negyedik állampolgár daganatos betegség áldozata lesz, s ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag nincs olyan család, amely ne lenne érintve a fájdalmas kórtól. A szenvedések enyhítése, a társulói tünetek ellátása a huszadik század végén ugyanolyan fontosságú egészségügyi, társadalmi tevékenységgé vált, mint maga a betegség kezelése.

Magyarországon 1991-ben indult újtára a hospice mozgalom, amelynek gyors fejlődése, a tagszervezetek aktivitása, az ellátásban résztvevők számának növekedése, valamint a hospice iránt megnyilvánuló társadalmi szimpátia jelzi, hogy jelentős igény van erre a humánus, komplex gondozási formára.

Szeretettel várjuk kongresszusunkra mindazokat a hazai és külföldi előadókat, érdeklődőket, akik együtt gondolkodva szeretnének hozzájárulni a már nem gyógyítható betegek testi, lelki szenvedéseinek enyhítéséhez.

Dr. Muszbek Katalin

a Magyar Hospice Egyesület elnöke

A Magyar Hospice Egyesület szeretettel és tisztelettel

meghívja Önt a

SORSFORDULÓ 2000

című

IV. Országos Hospice - Palliatív Kongresszusra

és ennek előkonferenciáira

A rendezvények időpontja:

- A Magyar Hospice Egyesület kongresszusa: 2000. május 26-27.
- Előkonferenciák: 2000. május 25.

Helyszín: Budapest, Csillebérci Szabadidő és Ifjúsági Központ

1121 Budapest, Konkoly Thege Miklós u. 21.

A kongresszus fő témái:

- A hospice egészségügyi integrációja és társadalmi kapcsolatai
- Életminőség
- A hospice-ban dolgozók mentálhigiénés védelme
- Új eredmények és tapasztalatok a fájdalomcsillapítás, a palliatív terápia területén

Előkonferenciák:

- *Letakart tükrök.* Utak és módszerek a gyász feldolgozásában
- Szociális munka a hospice-ban
- Workshop-ok:

Hospice management Nagy-Britanniában

A mobil team-ek szerepe - francia tapasztalatok

Részvételi díjak:

(2000. március 1. előtti befizetések esetén)

A Magyar Hospice Egyesület tagszervezeteinek munkatársai:	Kongresszus	Előkonferenciák
orvosok	3000 Ft	1500
további munkatársak	2000 Ft	1000
Nem tagok:		
orvosok	3500 Ft	2000
nem orvosok	2500 Ft	1500
Ifjúsági, nyugdíjas:	1500 Ft	500

Állófogadás díja 1500 Ft

A részvételi díj magában foglalja a tudományos programokon való részvételt, a rendezvények kiadványait, napi egy ebédet és frissítőket. Az előkonferenciák részvételi díja május 25-én egy tudományos programon való részvételre jogosít. Az állófogadás fakultatívan választható program.

Szállás

A résztvevők a Csillebérci Szabadidő és Ifjúsági Központ területén bungalókban (2 ágyas, zuhanyzós szobákban), vagy ifjúsági szállón (3 ágyas, közös zuhanyzós szobákban) igényelhetnek szállást. Szállásdíjak: bungaló: 3.000 Ft/fő/éj; ifjúsági szálló: 1.700 Ft/fő/éj

Étkezés

A kongresszus és az előkonferenciák részvételi díja az ebéd árát is tartalmazza. Reggeli és vacsora fakultatívan igényelhető.

További információ (kongresszusi iroda)

Mérei Eszter, IKESOL Travel, 1024 Budapest, Lövőház u. 12. I/6

Tel./fax: 345-4127, email: ikesol@matavnet.hu

A Magyar Hospice Egyesület "Napfogyatkozás" munkacsoportja szeretettel meghívja Önt a

Letakart tükrök

Utak és módszerek a gyász feldolgozásában

című konferenciára.

A rendezvény időpontja: **2000. május 25.**

Színhelye: **Budapest, Csillebérci Szabadidő és Ifjúsági Központ**

A konferencia céljai:

- Mindazon módszerek és tapasztalatok ismertetése, amelyeket a gyászolókkal foglalkozó szakemberek saját gyakorlatukban alkalmaznak
- A társadalom figyelmének ráirányítása a gyásszal kapcsolatos kérdésekre

A tudományos program keretében jelentkezéseket elfogadunk 10 perces előadásokra és poszter bemutatókra.

Az előadások és poszterek bejelentésének határideje: 2000. március 1.

Kedvezményes részvételi díj befizetésének határideje: 2000. március 1.

További információ, jelentkezés:

Mérei Eszter, IKESOL Travel

1024 Budapest, Lövőház u. 12. I/6

T/fax: 345-4127, email: ikesol@matavnet.hu

A Magyar Hospice Egyesület meghívja Önt a

A SZOCIÁLIS MUNKÁS A SÚLYOS BETEG MELLETT

című konferenciára

A rendezvény időpontja: 2000. május 25.

Színhely: Budapest, Csillebérci Szabadidő Központ

A konferencia célja: A súlyos betegekkel a kórházakban, szociális otthonokban, házi szakápolásban, hospice-okban foglalkozó szociális munkások feladatainak, szerepének szélesebb körben való megismertetése, valamint ajánlások megfogalmazása.

Program:

Délelőtt 10-től 12-ig előadások a következő témakörökben:

- A szociális munkás szerepe a haldokló beteg mellett
- Angliai tapasztalatok
- Menedzsment a hospice-ban
- Esettanulmányok

Délután 13-tól 18-ig szekciók. Témaköreik:

- A súlyos betegek mellett dolgozó szociális munkások szakmai identitása
- Társadalmi egyenlőtlenségek és a halálhoz való viszony
- Az AIDS betegek szociális ellátása. Francia tapasztalatok
- Menedzsment, minőségbiztosítás és szakmai standardok

Jelentkezés és további információ:

Mérei Eszter, IKESOL Travel, 1024 Budapest, Lövőház u. 12. I/6.

Tel./Fax: 345-4127

email: ikesol@matavnet.hu

Jelentkezési lap

(A jelentkezési lap fénymásolható! Kitöltése és visszaküldése az igények felmérését szolgálja. A jelentkezőknek részletes tájékoztatást küldünk.)

Név:

Munkahely neve és címe:.....

.....

Levelezési cím (ha nem egyezik meg a munkahelyi címmel):

.....

Mely rendezvényeken kíván részt venni? (Kérjük, hogy az előkonferenciák közül csak egyet jelöljön meg, mert a rendezvények párhuzamosan folynak.)

- IV. Országos Hospice - Palliatív Kongresszus
- Letakart tükrök.* Utak és módszerek a gyász feldolgozásában
- Szociális munka a hospice-ban
- Hospice management Nagy-Britanniában
- A mobil team-ek szerepe - francia tapasztalatok
- Előadást kívánok tartani poszttert szeretnék bemutatni

a következő rendezvényen:

.....

Előadásom / poszterem címe:

Előzetesen jelzem, hogy szállásigényem

nincs bungaló ifjúsági szálló

Dátum.....Aláírás.....

Kérjük, hogy a jelentkezési lapot a következő címre küldje vissza:

Mérei Eszter, IKESOL Travel, 1024 Budapest, Lövőház u. 12. I/6

A hospice mozgalom fejlődése Magyarországon

Szerkesztői megjegyzések Dr. Hegedűs Katalin *The Introduction and Development of Hospice-Palliative Care in Hungary* c. cikkéhez (Progress in Palliative Care, 1999; 7:226-229)

A palliatív gondozás elméleti és gyakorlati ismeretei csak későn érkeztek Magyarországra, de - ahogy dr. Hegedűs Katalin rámutat ebben a tanulmányban - az elmúlt évek tapasztalatai tükrözik azt a reményt és lelkesedést, frusztrációt és csalódást, amely a legtöbb országban a hospice fejlődését jellemezte.

A szerző beszámolója részletes és teljes. Érdekességét elsősorban az adja, hogy sok más pionír palliatív gondozási program korai története felismerhető benne: a karizmatikus egyéniségek fontossága; az elismertséget való küzdelem - mind az egészségügyi szakemberek, mind a közvélemény, mind a hatóságok körében -; a korai home care modellek vagy bentfekvő részlegek támogatásának szükségessége; az önkéntesek kezdeti lelkesedésének fenntartási nehézségei; a palliatív gondozás oktatásának széleskörű jelentősége; a szolgálatok elfogadottsága a közvélemény részéről és az óvatos, valamint gyakran akadályozó magatartás a hatóságok részéről.

A palliatív gondozás helyi képviselői számára a saját területükön végzett munka központi jelentőségű. Rendkívül fontos a jobban fejlett külföldi palliatív gondozásban tevékenykedő személyek és intézmények segítsége: helyi képzések és külföldi továbbképzési ösztöndíjak felajánlása, felszerelések vagy könyvtárak adományozása illetve a beteggondozással kapcsolatos új kezdeményezések anyagi támogatása.

Hálásnak kell lennünk azoknak a személyeknek és szervezeteknek, amelyek relatív jó anyagi helyzetben vannak, és bizonyos országokban támogatják a kisebb, kezdő programokat ill. erősítik a már hosszabb ideje működő szervezeteket. Az *International Hospice Institute and College* egyike azoknak a testületeknek, amelyek az ilyen erőfeszítéseket igyekeznek összegyűjteni és koordinálni.

Dr. Hegedűsnek és kollégáinak Magyarországon kemény munkával elért eredményei megérdemlik a dicséretet és a támogatást; de ha nehéz haladást elérni Magyarországon, mennyivel nehezebb lehet annyi más helyen ?

Beszámoló

Hospice kerekasztal

A III. Bethesda otthonápolási konferencia szatellita rendezvénye

"Az egyházak válasza az otthonápolás szociális kihívásaira" címmel 1999. november 19-20.-án rendezték meg a III. Bethesda otthonápolási konferenciát Debrecenben.

Történelmi falak között, a Református Kollégium Oratóriumában mintegy 500 érdeklődő előtt a magyarországi történelmi egyházak jeles képviselői fogalmazták meg a bibliai küldetést, a betegek és elesettek segítségét.

Bölskey Gusztáv református püspök szerint napjaink kihívása az egyházak láthatóvá tétele. Ne csak a templomokban beszéljünk a keresztény könyörületességről, hanem ez a mindennapi tetteinkben is mutakozzon meg. Ez valódi szeretetszolgálat, Istennek nyújtott cselekedet. A bibliai Irgalmas Szamaritánus példáját többen is megemlítették.

A Református Egyház a Bethesda Kórház és Otthonápolási Szolgálat újbóli feltámasztásával és működtetésével ékes bizonyítékot és példát mutat. Az Evangélikus Egyház esperese, Szeverényi János saját szociális munkás tapasztalatai alapján beszélt az egyházi személyek küldetéséről. Talyigás Katalin az Izraelita Felekezet úttörő jellegű VIII. kerületi otthonápolási kísérletét ismertette, az ápolás filozófiáját az egyház értékrendjének tükrében tárgyalta. Elkötelezett magatartás a cselekvéssel párosulva - így foglalhatnám össze tartalmas, szívhez szóló gondolatait.

Napjaink egészségügyének új eleme a professzionális otthoni betegápolás, amely teret ad és jó példát mutat a cselekvő szeretetre. Az egyházak - átérezve felelősségüket - vállalják a kihívást.

A konferenciát megtisztelte Harragh Péter szociális és családjogi miniszter, Semjén Zsolt, a Kulturális Örökség Minisztériumának államtitkára, Szemkő Judit, az Oktatási Minisztérium államtitkára, valamint Lampé Zsolt, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár főigazgatója is.

A szakmai program az ápolási szakma prominens képviselőinek előadásával folytatódott. Ebben a részben az oktatás kérdései és az ápolási otthonok modelljei mellett a napi gondokról is szó esett.

Kiemelném dr. Hok Mária előadását, mert a "Minőség az otthonápolásban és hospice-ban" című előadásában éppen a hospice szervezést hozta fel példának. A koncepció stratégiai alapjait és a hozzáadott értékeket a következőképpen vázolta fel: 1/ közösség - amely felvértez és elfogad, 2/ lelkiség - hálaadás, 3/ hasznosság - elfogadtatás 4/ minőség - felkészülés a távozásra. (Jó lett volna még hallgatni az előadót az előadás rövidebb idején túlmenően is.)

A konferencia kedves kiállítása volt az ápoló rendek és diakónus csoportok egyenruhájába öltöztetett babák bemutatása.

Jól szervezett, lelkes, hasznos konferencia részesei lehettünk. A konferencia téziseket fogadott el az otthonápolásról - a hospice-t azonban ebben nem említették

A konferencia szervezői lehetővé tették, hogy az érdeklődők - szakemberek és laikusok - egy hospice kerekasztal keretein belül összejöhessenek egy baráti beszélgetésre, az őket leginkább foglalkoztató kérdések megbeszélésére.

A kerekasztal résztvevői közül Muszbek Katalin főorvosnő és Hegedűs Katalin a Magyar Hospice Egyesület vezetői összefoglalták a "honnan jöttünk, hová tartunk" témakörét. Megbizonyosodhattunk arról, hogy a számos nehézség ellenére nem kevés az az eredmény, amit fennállásának 8 éve alatt a magyar hospice mozgalom felmutatott. (A kerekasztal

szervezését végző Ispotály Hospice Házibeteg gondozó Szolgálat 5 éve működik Debrecenben.)

Biztató híreket hallottunk a tervezett hospice szakápoló és koordinátor képzés indulásáról és 2000. év tervezett programjairól. Dr. Adorján Erzsébet, a Regionális Egészségbiztosítási Pénztár vezetője elismerte, hogy vannak visszasságok a finanszírozásban, de - mint elmondta - ők is csak a meglévő törvények alapján szolgáltatnak. Arra biztatta a vezető szakembereket, hogy szakmai érdekképviselőként legyenek jelen a törvényalkotási munkában, hogy jó törvények szülessenek.

Érdekes volt hallani Veres Miklósné főnővér debreceni és Simkó Csaba főorvos miskolci beszámolóját munkájukról, gondjaikról. Elkötelezett, lelkes csapat dolgozik mindkét helyen, tiszteletet érdemel munkájuk. Simkó doktor beszámolója meggyőzhetett mindenkit arról, hogy a hospice csoportoknak szükségük van egy "jó gazdára", aki átsegíti a csoportot a nehézségeken.

Anton Gots kamilliánus szerzetest, mint könyvek íróját már megismerhettük, de most sokakat meglepett kitűnő magyar tudásával, melyet a Debrecen - Nyíregyháza Egyházmegye betegpásztorációs referenseként már itt szerzett. A kamilliánus családok önkéntes munkáját mutatta be - Magyarországon már több mint 20 ilyen önkéntes csoport működik. Ausztriai tapasztalatai alapján elsődleges fontosságúnak tartja a hospice széleskörű megismertetését. Véleménye szerint kórházakban, szociális otthonokban, iskolákban, nyugdíjas klubokban kellene a hospice filozófiáját ismertté tenni - s ezeken a helyeken lehetne leginkább önkénteseket is toborozni, szemléletet formálni. Tanácsa megszívlelendő.

A klinikai lelki gondozók munkáját nem ismerjük igazán - Gajdos Zsuzsa a debreceni Forrás Lelkiségitők Egyesületének munkatársa meggyőzött az együttműködés fontosságáról.

Érdekes volt meghallgatni a záró körkérdésre adott válaszokat. A "mit tart a legfontosabbnak a hospice fejlődése szempontjából?" kérdésre a szakma anyagi biztonságát, az intézmények bővülését, az egész társadalom szemléletformálását említették a résztvevők.

Kívánom, hogy adjon ehhez Isten erőt valamennyiünknek.

Németh Éva

Képzések, rendezvények

A Magyar Hospice Egyesület oktatási tervei 2000-re

A következő évezredben is szeretnénk tovább folytatni a már jól bevált oktatási programjainkat, amelyhez ismét sikerült elnyernünk a Soros Alapítvány támogatását. Évente kétszer: február végén és augusztus végén szervezzük a bárki számára ajánlott 40 órás hospice alaptanfolyamot, ezeket áprilisban és novemberben követik a nővérek számára szervezett, szinten 40 órás továbbképző kurzusok (ezeken azok vehetnek részt, akik már elvégezték az alaptanfolyamot). Tanfolyamainknak az Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet (ETI) ad helyet és adminisztrációs háttérrel. Az alkalmazott módszerek között előadások, kommunikációs tréningek, esetmegbeszélések, gyakorlati bemutatók és filmvetítések szerepelnek. A tanfolyamok írásbeli vizsgával zárulnak.

1999 folyamán az Egészségügyi Minisztériumban felállított Egészségügyi Szakképzési Tanács az egészségügyi szakdolgozók továbbképzésével kapcsolatos 28/1998 (VI. 17.) NM rendelet alapján tanfolyamainkat értékelte, és ennek eredményeként hospice alaptanfolyamaink 28 továbbképzési pontot, a nővérek számára szervezett hospice tanfolyamaink 38 továbbképzési pontot kaptak. A következő évben is szeretnénk képzéseinket pontszerzővé tenni. A pontszámoktól függetlenül azonban már évek óta jellemző a túljelentkezés, ami a téma iránti töretlen érdeklődést és a szemléletformálás iránti igényt egyaránt jelzi. 1994 óta 2150-en végezték el a különböző hospice tanfolyamokat, ebből 1999-ben 316-an. A szakmai minősítést a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézete vállalta. A hospice oktatás eddigi magas színvonalának megtartása érdekében a Magyar Hospice Egyesület egy szigorú szempontrendszer alapján felállította és az egészségügyi dolgozók információs lapjában, az ETINFO-ban közzétette az Egyesület által elfogadott hospice-oktatók listáját.

Egyesületünk a hospice tanfolyamok struktúráját és tartalmát időről-időre továbbfejleszti a változó igényekhez igazodva. E szerint például a nővér-továbbképzésen a speciális nővéri feladatok az eddigieknél nagyobb teret kapnak (pl. az ápolási folyamat működése a gyógyíthatatlan beteg ellátása során; ápolási dokumentáció: adatgyűjtés, ápolási diagnózis, tervezés, kivitelezés, értékelés). Szintén tágabb teret biztosítunk az egészségügyi dolgozók mentálhigiénéjével kapcsolatos problémáknak (pl. kiégés, segítő szindróma), a gyász, a szociális kérdések, valamint a hospice menedzsment taglalásának.

A Magyar Hospice Egyesületnek az országban elsőként kidolgozott képzési programjai védettek. Aki hasonló képzést kíván indítani, annak az Egyesület engedélyét kell kérnie.

Hosszú vajúdas után úgy tűnik, 2000 őszén végre elindul az egyéves hospice szakápoló és koordinátor képzés az Egészségügyi Minisztérium és az ETI támogatásával, amely az ápolói/szakápolói/diplomás ápolói szakképesítésre épülően klinikai szakápoló (OKJ-s) szakképesítést nyújt.

Távolabbi terveink között szerepel az is, hogy a halál, a haldoklás és a gyász kérdései a graduális és a posztgraduális orvosképzés részévé váljanak. Ennek érdekében egy OTKA kutatás keretében nagyszabású felmerést kezdtünk el orvostanhallgatók körében, amely az ezzel kapcsolatos ismereteiket méri fel. Az első kutatási eredményeket 2000 folyamán kívánjuk publikálni, illetve ezzel együtt az orvosegyetemek vezetői elé tárnunk oktatási terveinket.

A hospice képzéseket segíti az a tankönyv sorozat, amelyet Phare támogatással a Semmelweis Orvostudományi Egyetem adott ki 1999-ben a hospice-oktatásban is résztvevő szerzők közreműködésével. A sorozat több kötete foglalkozik a hospice, a halál és haldoklás

kérdéseivel: "Hospice alapismeretek", "A halál és haldoklás kultúrantropológiája", "A haldoklás és a gyász pszichológiája", "Palliatív terápia", "Hospice nyilvántartási rendszerek", "Kommunikáció". A tankönyvek az egészségügyi szakképzésben és főiskolai képzésben is kitűnően használhatóak - ez is megfelel annak a koncepciónknak, amely szerint ezeket az ismereteket a jövőben az egészségügyi szakképzés részévé kell tennünk.

A hospice képzések oktatási segédanyagaként szolgáló "Hospice beteggondozás" sorozatot a jövőben a gyásszal foglalkozó kötettel szeretnénk gyarapítani. 1999-ban megjelent a lelkesz és a szociális munkás szerepéről szóló kiadvány. A Magyar Hospice Egyesület sikeres és már elfogyott kiadványai közül a "Súlyos betegek táplálkozása" című kötetet szeretnénk újra megjelentetni.

A legközelebbi hospice-tanfolyamok időpontja és tervezett programja

1. Hospice alaptanfolyam

2000. február 21-25.

1. nap

10-12 Előadás: A halál és a haldoklás kérdései a társadalomban

12-13 Ebédszünet

13-16 Kommunikációs csoport (a csoportfoglalkozások 15 fős kiscsoportokban történnek)

16-17 Filmvetítés

2. nap

8-10 Előadás: A hospice-palliatív gondozási modell. Külföldi és magyarországi tapasztalatok.

10-12 Előadás: A fájdalomcsillapítás és a tüneti kezelés alapjai a haldokló gondozásában

13.Ebédszünet

Kommunikációs csoport

3. nap

10. Előadás: Speciális hospice gondozási tapasztalatok. A nővér a haldokló mellett.

10-12 Előadás: A hospice orvos gyakorlati tapasztalatai

12-13 Ebédszünet

13-16 Kommunikációs csoport

16-17 Filmvetítés

4. nap

8-10 Előadás: A hospice önkéntes feladatai

10-12 Előadás: Szociális munka a hospice-ban.

12-13 Ebédszünet

13-16 Kommunikációs csoport

5. nap

8-10 Előadás: A haldokló pszichés gondozása a haldoklás különböző stádiumaiban

11. Előadás: A család pszichés gondozása a haldoklás különböző stádiumaiban. A gyászmunka.

11-13 Előadás és gyakorlati bemutató: A gyógytornász feladatai a hospice-ban

14. Tesztírás

14-től Tanfolyamzárás

1. Nővérek hospice továbbképzése

2000. április 10-14.

1. nap

10-12 A fájdalomcsillapítás gyakorlati kérdései a haldokló gondozásában. A haldokló beteg fájdalmának és tüneti kezelésének tapasztalatai a gyakorló orvos szemszögéből, eseteken keresztül.

12-13 Ebédszünet

13-16 Esetmegbeszélő csoport. A haldokló beteg ápolása során adódó nehéz, konfliktusos esetek felvetése, megbeszélése. Megoldási lehetőségek. (Kiscsoportos forma)

16-17 Videofilm a haldokló beteg gondozásával kapcsolatban.

2. nap

8-10 Kommunikáció halálközelben. A haldokló beteggel való kommunikáció nehézségei; megoldási javaslatok.

10-12 Spiritualitás az élet határán. A lelkigondozó a beteg mellett.

12-13 Ebédszünet

13-16 Esetmegbeszélő csoport

2. nap

8-10 Stoma terápia, decubitus terápia, megelőzés

10-12 A hospice szervezése, menedzselése

12-13 Ebédszünet

13-16 Esetmegbeszélő csoport

3. nap

8-10 A súlyos betegek táplálkozása

10-12 Mozgásterápia, limphödéma terápia.

12-13 Ebédszünet

13-16 Az ápolási folyamat működése a gyógyíthatatlan beteg ellátása során. Ápolási dokumentáció (adatgyűjtés, ápolási diagnózis, tervezés, kivitelezés, értékelés) (Elmélet)

5. nap

8-10 A haldokló végigkísérése. A súlyos állapotú daganatos beteg életminőségének javítása.

11. Az ápolási folyamat működése a gyógyíthatatlan beteg ellátása során.
Ápolási dokumentáció (adatgyűjtés, ápolási diagnózis, tervezés,
kivitelezés, értékelés) (Gyakorlat)

12-13 Ebédszünet

13-15 Kiegészítő és segítő szindróma. Az ápolónő mentálhigiéniéje

16. Tesztírás.

16-tól Tanfolyamzárás.

Dr. Hegedűs Katalin

HOSPICE TANÁCSADÓK KÉPZÉSE

Egyetemi továbbképzés súlyos betegek és haldoklók kísérését végző szakembereknek

Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem
Klinikai Lelkigondozók Ökumenikus Egyesülete
Magyar Hospice Alapítvány

Kiknek hirdetjük meg a képzést?

Olyan humán diplomás szakembereknek (orvos, lelkész, pszichológus, szociális munkás, szakápoló), akik súlyos betegek, haldoklók kísérését végzik, ezen a területen több éves gyakorlattal rendelkeznek, és arra szeretnének vállalkozni, hogy a későbbiekben saját szakterületükön dolgozó munkatársaiknak szakmai támogatást nyújtsanak:

- képzéseket, továbbképzéseket szervezzenek,
- egyéni és csoportos tanácsadást végezzenek,
- esetmegbeszélő konzultációt vezessenek,
- hospice teamek szervezői legyenek,
- hospice teamek animátorai legyenek.

A képzés célja:

- A személyes élmények feldolgozásával tisztázni a betegséggel, elválással, veszteségekkel, halállal való egyéni bánást - látni és vállalni az ezen a téren meglévő erősségeinket és gyengéinket.
- Olyan szakmai ismeretek átadása, amelyek a gyakorlatban közvetlenül használhatók.
- Az esetek csoportos megbeszélésével az esetmegbeszélés, a szupervízió fontosságának bemutatása, és ezek munkánkat segítő hatásának személyes megtapasztalása.
- A képzés csoportban történik, ez jó lehetőséget ad a csoporthelyzet személyes átélésére, a csoportdinamikai jelenségek saját élmény szinten történő elsajátítására.
- A hallgatók több szakterületet képviselnek, így remek lehetőség kínálkozik az interdiszciplináris szemlélet elmélyítésére és az interdiszciplináris együttműködés begyakorlására.
- A hallgatók a képzés alatt maguk is belekóstolnak a csoportvezetésbe, ami kezdő élményként szolgál későbbi munkájukhoz.

A képzés felépítése:

8 alkalommal két hétvégi nap (péntek és szombat)

2 alkalommal intenzív tréning (szerdától-szombatig)

2 alkalommal egyéni konzultáció (egyeztetett időpontban)

40 óra szakmai gyakorlat

Összesen: 200 óra

A képzés időtartama: 2000. szeptembertől - 2001. júniusig

A képzés helyszínei: Budapest - Dunakeszi.

Jelentkezési határidő: 2000. június 1.

A képzéshez pályázati támogatást igyekszünk biztosítani, ami lehetővé teszi, hogy a hallgatói hozzájárulás szerény mértékű legyen, várhatóan: 100 Ft/óra.

Levelezési cím:

KLÖE képzések irodája

1113 Budapest, Villányi út 48/b, Fsz. 2.

Az International Programme in Bioethics Education and Research szervezésében

2000 április 6 és 8 között Nijmegenben (Hollandiában)

ETIKA ÉS PALLIATÍV GONDOZÁS

címen európai bioetikai továbbképző tanfolyamot tartanak, amelynek célja azoknak az etikai problémáknak a megvitatása, amelyek a palliatív gondozás területén nagy vitákat váltanak ki. Emellett a palliatív gondozás elméletének és gyakorlatának morális és filozófiai alapelveivel is foglalkoznak.

A továbbképzés módszerei: előadások, kiscsoportos esetmegbeszélések, videofilmek.

A továbbképzés angol nyelven történik.

Különböző területek képviselőit várják: orvosokat, nővéreket ugyanúgy, mint az egészségügyi adminisztráció, teológia, jog stb. képviselőit.

Maximális létszám: 40 fő.

A továbbképzés költségei: 2000. március 17. előtt 575 Holland Ft (Goulden) (261 Euro); 2000. március 17. után 675 Hft. (Ebben nincs benne a szállás és az utazási költség.)

További információ: Bert Gordijn PhD,

232 Dept. of Ethics, Philosophy and History of Medicine, Catholic University of Nijmegen,
PO Box 9101, 6500 HB Nijmegen, The Netherlands.

Tel.: (31) 24-361-53-20

Fax: (31) 24-354-02-54

E-mail: b.gordijn@efg.kun.nl.

Website: <http://www.azn.nl/scientist/departments/departments.htm/>

Ethics, Philosophy and History of Medicine (Non-clinical departments)

Pályázat

Bálint-Budapest díj munkatársak számára 2000-ben

A Bálint-csoport módszer az orvos-segítőtársak (nővérek, szülésznők, műtőszemélyzet, mentőtisztek, pszichológusok, lelkeszek, hospice-dolgozók, szociális segítők, konduktorok, rehabilitációs munkatársak - gyógytornász-logopédus stb.) munkáját segíti.

Arra keres választ, hogyan vezet az elhivatott segítő és a szenvedő ember kapcsolatának elmélyülése a helyes diagnózishoz és terápiához, hogyan lehet ezt az előnyt az egyes esetekben megfelelően alkalmazni.

Kérjük munkatársainkat, ismertessék személyes tapasztalataikat betegkapcsolataikban.

1996 óta dr. Boris Luban Plozza professzor úr jóvoltából módunkban áll a magyarul megírt munkákat is díjazni (Budapest díj)

A legjobb munkák között

300 000 forint kerül kiosztásra.

A munkákat következő szempontok szerint ítéljük meg:

1. Expositio-bemutató: A munka középpontjában a személyesen megélt segítő-beteg kapcsolat és a szakmai környezet ábrázolása álljon.
2. Reflexio: (mit vált ki belőlem mindez) A szerző/nő kapcsolati élményéhez kötődő töprengések, érzések és fantáziák, melyeket legtöbbször elnyomunk.
3. Actio: hogyan alkalmazható a módszer a megelőzés, ápolás és a rehabilitáció körülményei között.
4. Progressio: Milyen távlatokat nyújt a további képzéshez?

A pályázatok három példányban adandók be magyar nyelven.

Soronként hatvan leütés, oldalanként harminc-negyven sor az optimális. A mű ne legyen hosszabb húsz oldalnál.

A pályázat jelíges. Kérjük, a teljes nevet és címet külön borítékban mellékelni.

Cím: Semmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézet Budapest 1089
Nagyvárad tér 4. XX. emelet. Telefon: 210-2955. e-mail: harevi@net.sote.hu

-

Határidő: 2000. március 31.

-

ünnepélyes díjátadás 2000. július 1-én.

Pályázati eredmény

A Soros Alapítvány 1999. évi hospice pályázatának nyertesei

Preventív Segítő Kéz Egészségügyi Szolgáltató Bt. (Záhony, Szabolcs-Szatmár-Bereg)

A pályázat képviselője: Ésikné Fónagy Katalin

A pályázat témája: Otthoni szakápolás tevékenységen belül hospice ellátás megvalósítása.

Megítélt támogatás: 500,000 Ft

Magyar Hospice Egyesület, Napfogyatkozás Munkacsoport (Budapest)

A pályázat képviselője: Farkas Lőrincné

A pályázat témája: A gyász, a halál, a munkahely elvesztése, a válás, a gyerekek kirepülése stb. feldolgozásának segítése.

Megítélt támogatás: 1,361,000 Ft

Magyar Thanatológiai Alapítvány (Pécs, Baranya)

A pályázat képviselője: dr. Pilling János

A pályázat témája: A Kharón című folyóirat szerkesztése és kiadása.

Megítélt támogatás: 800,000 Ft

Misszió Egészségügyi Központ Kht. (Veresegyház, Pest)

A pályázat képviselője: Lovas Kornélia

A pályázat témája: Palliatív mobil team kialakítása.

Megítélt támogatás: 1,140,000 Ft

Szent Margit Kórház Onkológiai Osztály (Budapest)

A pályázat képviselője: Prof. Dr. Szántó János

A pályázat témája: A Szent Margit Kórház Palliatív részlegének működtetése, magas színvonalú palliatív ellátás speciálisan képzett szakemberekkel.

Megítélt támogatás: 2,520,000 Ft

Polgármesteri Hivatal Betegápolói Szolgálat (Sántos, Somogy)

A pályázat képviselője: Orosz Béláné

A pályázat témája: Hospice képzés megszervezése, csatlakozás a hospice ellátást nyújtó szolgáltatók közé.

Megítélt támogatás: 180,000 Ft

Nógrád Megye Önkormányzatának Ezüstoffenyő Otthona (Bátonyterenye, Nógrád)

A pályázat képviselője: Serfőző Tamás

A pályázat témája: Új hospice kezdeményezés segítése eszközberendezéssel, akkreditált hospice képzésben való részvétel.

Megítélt támogatás: 300,000 Ft

Dr. Csernai Katalin Háziiorvosi, Otthonápolási és Szolgáltató Kft. (Mártély, Csongrád)

A pályázat képviselője: Dr. Csernai Katalin

A pályázat témája: Hospice szolgálat működési költségeinek fedezése.

Megítélt támogatás: 600,000 Ft

Baranya Megyei Önkormányzat Időskorúak Otthona (Szederkény, Baranya)

A pályázat képviselője: Futó Kálmán

A pályázat témája: Nyolc oktató segítségével a hospice és tanatológia szellemiségének elősegítése és meghonosítása.

Megítélt támogatás: 201,600 Ft

Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyermekgyógyászati Klinika (Pécs, Baranya)

A pályázat képviselője: Dr. Sándor György

A pályázat témája: Gyermekgyógyászati palliatív konzultációt nyújtó team kiépítése, működésének beindítása, az érintett egészségügyi régió működésébe történő integrálása.

Megítélt támogatás: 440,000 Ft

Magyar Hospice Alapítvány (Budapest)

A pályázat képviselője: Dr. Muszbek Katalin

A pályázat témája: Konzultációs palliatív team létrehozásával a Magyar Hospice Alapítvány komplex tevékenységének bővítése.

Megítélt támogatás: 2,430,000 Ft

Ölelő Kéz Ápolási és Hospice Alapítvány (Kecskemét, Bács-Kiskun)

A pályázat képviselője: Dr. Fáy Tamásné

A pályázat témája: Házi hospice szolgálat működtetése.

Megítélt támogatás: 600,000 Ft

Egyesített Szociális Intézmények (Tatabánya, Komárom-Esztergom)

A pályázat képviselője: Molnár Piroska

A pályázat témája: Hospice munkát végzők képzése.

Megítélt támogatás: 55,000 Ft

Magyar Hospice Egyesület (Budapest)

A pályázat képviselője: Dr. Hegedűs Katalin

A pályázat témája: Hospice képzések szervezése és oktatási anyagok összeállítása.

Megítélt támogatás: 2,630,000 Ft

Tavirózsa Szeretetotthon Gondozó Alapítvány (Tahitótfalu, Pest)

A pályázat képviselője: Révész István

A pályázat témája: Jelentkezés a felsőausztriai hospice mozgalom szervezésében 2000 februárjában induló 10 hónapos hospice képzésre.

Megítélt támogatás: 200,000 Ft

Harris Egészségügyi Szolgálat (Győr, Győr-Moson-Sopron)

A pályázat képviselője: Friesz Tiborné

A pályázat témája: Hospice alaptanfolyam szervezése és hospice gondozás elindítása Mosonmagyaróváron, a városi önkormányzat támogatásával.

Megítélt támogatás: 260,000 Ft

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat Területi Gondozási Központ (Budapest)

A pályázat képviselője: Szabóné Varga Valéria

A pályázat témája: III. kerületi Otthoni Szakápolási Szolgálat tevékenységének bővítése hospice szemléletű ellátással.

Megítélt támogatás: 240,000 Ft

Tábita Bt. Otthonápolási és Hospice Szolgálat (Salgótarján, Nógrád)

A pályázat képviselője: Tarjáni Jánosné

A pályázat témája: Otthonápolási szolgálat hospice szellemben való átalakítása, hospice team létrehozása.

Megítélt támogatás: 300,000 Ft

Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzat Margaréta Otthon (Kecskemét, Bács-Kiskun)

A pályázat képviselője: Fokiné Édl Erzsébet

A pályázat témája: A már működő ápolási részbe segédeszközök beszerzése.

Megítélt támogatás: 927,900 Ft

Verbovszki és Társa Ápolási Bt. (Balatonendréd, Somogy)

A pályázat képviselője: Verbovszki Dezsőné

A pályázat témája: Haldokló betegek otthoni ápolásának vállalása, ápolási segédeszközök beszerzése, továbbképzésen való részvétel.

Megítélt támogatás: 200,000 Ft

Medigor Egészségügyi Szolgáltató Bt. (Veszprém, Veszprém)

A pályázat képviselője: Fekete Csongor

A pályázat témája: Az eddig végzett hospice ellátás tapasztalatait hasznosítva új és teljesebb ellátás biztosítása a betegek részére.

Megítélt támogatás: 760,700 Ft

Nevitt Cindy Otthonápolási Szolgálat (Kaposvár, Somogy)

A pályázat képviselője: Nevitt Cindy

A pályázat témája: Hospice ellátás Kaposváron és környékén az onkohematológiai betegek részére, valamint az egyéb hospice ellátásra szorulóknak számára.

Megítélt támogatás: 1,400,000 Ft

Szombathelyi Hospice Alapítvány (Szombathely, Vas)

A pályázat képviselője: Dr. Ruzsa Ágnes

A pályázat témája: Gyászoló hozzátartozók krízis-intervenciós és önszorgató csoportja.

Megítélt támogatás: 450,000 Ft

Kalocsa Város Önkormányzata Egyesített Szociális Intézmény (Kalocsa, Bács-Kiskun)

A pályázat képviselője: Kovácsné Czinege Piroska

A pályázat témája: Hospice által kidolgozott oktatási program megismerése alapszintű tanfolyamon való részvétel, gyászolókat segítők.

Megítélt támogatás: 356,600 Ft

MMSZ Ispóty Hospice Házi Beteg gondozó Szolgálat (Debrecen, Hajdú-Bihar)

A pályázat képviselője: Fodor András

A pályázat témája: Mobil team kialakítása a hospice típusú otthoni beteggondozásban.

Megítélt támogatás: 460,000 Ft

Erzsébet Hospice Alapítvány (Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén)

A pályázat képviselője: Dr. Simkó Csaba

A pályázat témája: Végállapotú rákbetegek hospice szemléletű otthonápolása és nappali gondozási egységének működtetése Miskolcon.

Megítélt támogatás: 1,500,000 Ft

Békés Megyei Képviselő-testület Pándy Kálmán Kórháza (Gyula,)

A pályázat képviselője: Halmos Miklósné

A pályázat témája: A gyógyíthatatlan betegek otthoni szakellátásának biztosítása.

Megítélt támogatás: 890,000 Ft

Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkorháza (Budapest)

A pályázat képviselője: Dr. Békési Andrea

A pályázat témája: A kórház hospice részlegének támogatása ápolási segédeszközök beszerzésével.

Megítélt támogatás: 400,000 Ft

Sréter Ferenc Népfőiskolai Egyesület (Salgótarján, Nógrád)

A pályázat képviselője: Gyenge Györgyné

A pályázat témája: Hospice alapképzés szakemberek és laikusok részére.

Megítélt támogatás: 464,000 Ft

Klinikai Lelkigondozók Ökumenikus Egyesülete (Budapest XII., Budapest)

A pályázat képviselője: Debrecenyi Károly István

A pályázat témája: Hospice tanácsadók egyetemi, szakirányú továbbképzése.

Megítélt támogatás: 480,000 Ft

Váci Home Care Szolgáltató Bt. (Vác, Pest)

A pályázat képviselője: Dallos Tamás

A pályázat témája: Hospice ellátás rendszerszerű működtetése.

Megítélt támogatás: 1,400,000 Ft

Nyolc Boldogság Katolikus Közösség (Homokkomárom, Zala)

A pályázat képviselője: Seidel Klára

A pályázat témája: Súlyos betegek, HIV-fertőzöttek kísérése. Képzés a gerontológiai osztályokon dolgozók és haldoklókkal foglalkozók részére.

Megítélt támogatás: 172,680 Ft

Kelet-magyarországi Regionális Képzési és Forrásközpont Közhasznú Társaság (Debrecen, Hajdú-Bihar)

A pályázat képviselője: Dobi Mária

A pályázat témája: Hospice alaptanfolyam szervezése.

Megítélt támogatás: 761,000 Ft

Nővérbank Házi Betegápolói Szolgálat és Közvetítő Bt. (Budapest)

A pályázat képviselője: Fekete Lajosné

A pályázat témája: Az otthoni szakápolásban hospice ellátásra szoruló betegek ellátásának működési költség kiegészítése.

Megítélt támogatás: 900,000 Ft

Dr. Gál Henrietta (Novaj, Heves)

A pályázat képviselője: Dr. Gál Henrietta

A pályázat témája: Hospice ellátás beépítése a háziorvosi tevékenységbe.

Megítélt támogatás: 700,000 Ft

Tóthné Bucsek Ildikó (Karancsalja, Nógrád)

A pályázat képviselője: Tóthné Bucsek Ildikó

A pályázat témája: Otthoni szakápolási szolgálat keretében a beteg otthonában végzendő hospice tevékenység.

Megítélt támogatás: 700,000 Ft

Dr. Bánfi György (Ruzsa, Csongrád)

A pályázat képviselője: Dr. Bánfi György

A pályázat témája: Támogatás a hospice csoport munkájához.

Megítélt támogatás: 550,000 Ft

Forrás: Soros Alapítvány

Hospice Hírek

A **Kharón** melléklete, a **Magyar Hospice Egyesület** kiadványa

Felelős szerkesztő: **Dr. Pilling János**

Felelős kiadó: **Dr. Muszbek Katalin**, a Magyar Hospice Egyesület elnöke

Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 47-51, I/109. T./fax: 388-7369